

ומנהגו כך היה: בבוקר השכם הוא קם ולומד בצויותא עם תלמיד חכם אחד שבא לביתו. חבר זה מביא לו תמיד איזה חידוש שראה בספר, קריא אי באור מלבב, חומר לעין ומחשבה בשעת שבתו בעגלה, בנסעו למבצר ובחזרתו. למחרת הוא מרצה לפני חברו מה שעלה בדעתו בענין זה. כך, סיפרו לי, התנהג במשך שנים.

היה מבין בהווית העולם ונוח לבריות. מנומס וזהיר וכולו אומר כבוד. בזכרונני עולה דמות של איש זה. שעסק ביישובו של עולם וחי כאיש פרטי ונפסו היתה דבוקה בתורה ובמידות טובות, והשתתף בענייני הציבור בנאמנית. ראוי האיש להיזכר כסמל מעולה של בעל-בית.

ד

בית-המדרש של אנשי-היחוס היה נקרא בשם „בית-המדרש משמר“, שעמד בקרבת הנור מוכוץ. שם היו אנשים שזכו לתורה ולגדולה ידועים ביניהם ר' יעקב ולמן ליפשיץ ור' צבי הירש יפה (כנו של הגר"ר מרדכי גימפלייפה ז"ל), ועוד. בילדותו הקשבתו שם לשיעורו של הגר"ר שמחה זליג זצ"ל הי"ד, וגם ישבתי לפעמים „משמר“ במשך הלילה, ומשכו את לבי במיוחד שני אברכים שלמדו בחברותה והתווכחו תמיד בהתלהבות זה עם זה: ר' משה סוקולובסקי, שנתפרסם אחר כך לגאון בתורה; והשני — ר' העניך, שהיה אחר כך רב במלודיטא וחזר לבריסק כראש-ישיבה או מגיד-שיעור. שני החברים היו שונים בכסרונותיהם. הראשון לא הצטיין בתפיסה מהירה, אבל כוח העיון שלו היה מפליא. הוא היה מרוכז במחשבה אחת בתורה במשך זמן רב בלי הפסק והקיף את הענין מכל צדדיו. ואמנם, בספריו („אמרי משה“, „מלאכת ירמיה“) רואים כי כוח זה התפתח אצלו עד אשר „שיעוריו“ נתקבלו בהתפעלות אצל הלומדים. כנגד זה היה השני מהיר-תפיסה וקל-השגה, ויכולנו לראות שהוא מקדים את חברו בחזירה לתוך הענין. מענינים היו ויכוחיהם תמיד בענינים שעסקו בהם, הצעירים שומעים מרחוק ומקבלים ידיעה על מלחמתה של תורה במרחבים של ים התלמוד. אז עדיין לא היו כוחותיהם התורניים של אלה ידועים כל-כך בין הציבור הרחב שבעיר, אבל כשנפגשתי אתם אחרי שנים מספר כבר נתפרסמו בעולם לגדולים בתורה.

הראשון לא הניח בנים, אבל תלמידיו נשארו נאמנים לו ומעריצים את גדלותו. הוא עמד בראש הישיבה „תורת-חסד“ שבבריסק במשך שנים רבות והשפיע הרבה על תלמידיו באור חכמתו.

קורותיו של השני אינן ידועות לי. אבל גם הוא היה תלמיד-חכם מזהיר, מעטים כמותו. יהי זכרם ברוך.

ועמלים עם הציבור. ברם, טיפוס אחד של יהודי פשוט עומד לפני כמו חי, מרביץ-תורה רב-פעלים, אף שלא היה למדן כלל. קראו לו ר' ראובן אהר'קי, סוחר קמח, והוא התמסר בכל לבו ומרצו להמציא תמיכה לכל התלמידים שבאו מחוץ לעיר. בעצמו חילק את התמיכה „לפי גודל ההתמדה“, כי זו היתה אמת-המידה היחידה שלו. ראיתי אותו בערבים מהלך בין שורות הלומדים, מביט על הכחורים ומתענג לראות את שקידתם (מבלי שהיתה בו יכולת לעמוד על כשרונותיהם ודרגת למודם), ועונג זה נתן לו מרץ לעבודה.

נפלא הדבר בעיני עד היום, על פי הנסיון שלנו בעבודת הציבור, שאיש יחידי זה הצליח למצוא תורמים ומקורות-הכנסה רחבים והשפיע על הציבור רק ברצינותו ובפשטותו, ועלה בידו להחזיק את קיבוץ הלומדים במשך שנים. בין הלומדים אז היו כאלה, שנתפרסמו אחר-כך בעולם כגדולי תורה ותושיה. וזכרונני, כי במשך זמן קצר ישב שם גם הגאון בעל „חזון איש“ ז"ל על אחד הספסלים, שקוע כולו בגמרא שלפניו ולומד בקול חרישי מבלי להרים עיניו. לא העזתי לשאול ממנו דבר, אבל היתה לי הרגשה, כי הבחור ההוא לגדולות נוצר. וזכר אני, שפתאום הופיע שקדן עצום בשם „המתמיד מסעלץ“ (נפגשתי אתו אחר-כך כשגדלנו ונוכחתי כי לא הצליח כל כך בלימוד כפי שחשבו), שהיה ישן רק שעות אחדות בלילה והיה מתמיד גדול. ר' ראובן אהר'קי היה עומד על ידו שעות שלמות, מרותק לניגונו של השקדן ופניו היו מאירות משמחה.

כך החזיק יהודי פשוט ותמים זה לבדו מוסד שלם. מצא לו תומכים וסידר הכל רק בכוח פנימי של הוקרת התורה ואהבתה. נזכיר אותו בברכה.

ג

בית-המדרש קטן היה, שקראו לו „בית-המדרש של נתן טישפר“, כפי שנמסר לנו, נתקיים שם זה עוד מימי העיר חעתיקה, לפני שהועברה העיר (כשנבנה המבצר) לצד חכביש המוליך לקוברין. שם ראיתי אישים מזהירים, ואזכיר רק שנים מהם. האחד — ר' הירש ביילין, תלמיד חכם מובהק שהרצה שיעור גמרא בעומק העיון ובבהירות מצוינת. השני — ר' דוד פיינזילבר, שעבר אחרי מלחמת העולם הראשונה לעיר וולקוביסק ושימש שם דיין (כמדומני, שלא על מנת לקבל פרס). את הראשון הכרתי מרחוק, אבל עם השני נפגשתי אחרי שנים וגם החלפנו מכתבים בחידושי-תורה. הוא עסק בקבלנות של מסחר אצל האפסנאי של הצבא הרוסי והיה נוסע בכל בוקר למשרד שבמבצר אשר מחוץ לעיר, אולם נזהר היה שלא להינתק כלל מלימוד התורה.

בית אבותי בבריסק

מאת מיכל פוחצ'בסקי

המחבר

הסביבה. היא גיהלה את העסק ביד רמה, אף היתה עקרת הבית למופת. היא חנכה את ילדיה, שידכה את בניה ובנותיה למשפחות מפורסמות. הכל ידעו כי הסבתא אשה חכמה ויש לה לב גדיב לחלק את פתה עם כל דכפין. מצבה החומרי היה איתן, לכן שמה לה לחוק, כי כל צאצאיה, נכדיה וניניה מחויבים להימצא תמיד מסביבה, כמלכה במכוורת.

ארבעת הבנים ושתי הבנות הנשואים היו סמוכים על שולחנה. והשולחן ערוך תמיד לכל פרעלי בית־החרושת, בעלי־עגלות, סבלים וכל מי שהיה לו איזה מגע עם העסק שלהם, כל האנשים הרבים האלה נחשבו כבני־בית. גם חוטבי עצים ושואבי מים מהסביבה באו לסעוד בצהריים על שולחנה כביתם, וכל עני המחזור על הפתחים שנודמן לשעת הסעודה קיבל את חלקו במזון.

כשהייתי ילד קטן פרצה שריפה ברחובנו ונשרף גם הבית הפטריארכלי הזה, אבל לא ארכו הימים וניגשו לבנות במקומו בית־חומה בך־קומות. הסבתא הציעה לפני האדריכל את תכניתה בצורת מכוורת, אשר תכיל את כל צאצאיה. וכך היה. — כל בני המשפחה נשתכנו בו, סעדו יחד בחדר־האוכל המשותף, שהיה סמוך לחדר הזקנים.

עד היום לא נמחקו מזכרונות השבתות והחגים כשהתאספנו בנים ובני בנים, גדולים ופעוטות, אחד לא נעדר, סביב לשולחן הכללי המלכה בראש. היא שבעה נחת! הגיע חג הסוכות — שנת תרכ"ו — הכוורת רעשה מרוב ההכנות לקראת החג, המלכה נתנה פקודות וידי הכל מלאות עבודה, אף אנחנו הפעוטים, הנכדים, מתעסקים בהכנת דגלים לשמחת־תורה. והנה בעצם החג לקחה שמתנו. כקטב עברה פתאום מגיפת החלירע בעיר והפילה חללים לאלפים. פגעה

אמי ז"ל היתה אשה קטנת־קומה, אך יפה, חכמה, שקטה וצנועה בכל דרכיה. ורק בסתר לבה היתה מתגאה במוצאה מגדולי היחש, — בת למדן מפורסם, בעל־צורה ונכבד, שאף קלסתר פניו רשם משפחתו העידו עליו, כי הוא מיוצאי מערב אירופה שנחגלגלו למזרח לבקש אכסניה של תורה, ששמשה התחילה לשקוע בכערב.

אמי נתייחמה בקטנותה וגדלה על ברכי אס־חרגת, אשה נודעה באדיקותה, שנישאה לסבא שלי בתקופה לזכות בווייג זה בחלק הגון לעולם־הבא. אבל אשה זו, כגודל יחסה וצדקתה, תכונתה קשה היתה והציקה ממש ליתומי בעלה, עד שהסבא נאלץ לה־שיא את אמי בהיותה בגיל רך מאד.

הורי אבי אמידים היו, הסבא עסקן ציבורי ובעל בית־חרושת. שייסד אותו בלי הון מזומן, אך במרץ וכשרון. גם הוא התגאה ביחוש־משפחתו: נצר מגזע

בעל „תפארת ישראל“ על המשנה. ולפי שהתייתם בילדותו ונאלץ להתפרנס בעמל כפיו, לא נפנה לתלמוד תורה. הסבתא שלי, שנישאה אליו לאחר שהגיע למצבו המבוטס קצת, אשת־חיל בעלת מידות תרומיות יוצאות מגדר הרגיל, היתה לעזר כנגדו גם במסחרו, עד שיצאו לה מוניטין בכל

הסופרת נחמה, אשת מיכל פוחצ'בסקי

הדפסה בראולוצית מסך - להדפסה איכותית הודפס ישירות מן התוכנה

בריסק דליטא - אנציקלופדיה של גלויות ספר קהילה עמוד מס: 81 הודפס ע"י אוצר החכמה